

مدیریت جهادی در نگاه رهبری

با مروری به سخنان و دیدگاه‌های معظم له طی سال‌های گذشته این نکته مشخص می‌شود که این نامگذاری را باید در تداوم سخنان قبلی ایشان در موضوع فرهنگ جهادی و روحیه ایثار و مجاهدت تفسیر کرد.

با مروری به سخنان و دیدگاه‌های معظم له طی سال‌های گذشته این نکته مشخص می‌شود که این نامگذاری را باید در تداوم سخنان قبلی ایشان در موضوع فرهنگ جهادی و روحیه ایثار و مجاهدت تفسیر کرد.

از سوی دیگر، تأکید مکرر بر مفهوم نوینی به نام «مدیریت جهادی» را می‌توان در تداوم الگوسازی و گفتمان‌سازی رهبر معظم انقلاب اسلامی به‌عنوان ترسیم‌کننده افق حرکتی انقلاب و نیروهای انقلابی دانست؛ الگوسازی و مفهوم‌سازی‌هایی که پیش از این نیز در قالب عناوینی نظیر «الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت»، «اقتصاد مقاومتی» و... شاهد آن بوده‌ایم. مفهوم «مدیریت جهادی» در قالب یک الگوی بومی مدیریتی متعلق به انقلاب اسلامی و برآمده از تجارب این انقلاب، آن هنگام می‌تواند از چارچوب یک اصطلاح مفهومی فراتر رفته و جنبه عینی و انضمامی به‌خود بگیرد که میانی، زمینه‌ها و مولفه‌های آن از زوایای گوناگون مورد بحث و دقت قرار گرفته باشد. تلاش در جهت تبیین صحیح و اصولی این الگو که لازمه عملیاتی شدن آن است را می‌توان از جمله وظایف همه‌نخبگان، کارشناسان و رسانه‌ها در شرایط کنونی دانست. مطمئناً این فرایند تبیین و تفسیر نیز تنها هنگامی از صحت و اعتبار برخوردار است که در چارچوب منظومه و گفتمان فکری رهبر معظم انقلاب اسلامی، به‌عنوان واضع این مفهوم، صورت پذیرد.

جهاد؛ ضامن پیروزی و پیشرفت

رهبر معظم انقلاب اسلامی در سخنان سال‌های اخیرشان بارها بر ضرورت اهتمام به فرهنگ جهادی از سوی همه آحاد مردم مخصوصاً مسئولان و نخبگان جامعه تأکید کرده‌اند. به‌عنوان نمونه، ایشان در سال 91 و در دیدار با مسئولان جهادکشاورزی، فرهنگ جهادی را امری حیاتی برای تمام عرصه‌های کشور عنوان می‌کنند: «جهاد در صحنه‌های مختلف، وظیفه ماست و ضامن پیشرفت و پیروزی ماست. در صحنه سیاسی هم جهاد هست، در صحنه فرهنگی هم جهاد هست، در صحنه تبلیغاتی و ارتباطاتی هم جهاد هست، در صحنه‌های اجتماعی هم جهاد هست. جهاد فقط جهاد نظامی نیست؛ انواع و اقسام عرصه‌های زندگی بشر، عرصه جهادند.»

(سخنرانی مقام معظم رهبری در هفته جهادکشاورزی، مرداد 91) ایشان در دیدار با بسیجیان هم، میان تفکر و حرکت بسیجی با تفکر جهادی پیوند برقرار کرده و بسیج را تجلیگاه جهاد در همه عرصه‌ها عنوان می‌کنند: «بسیج عرصه جهاد است، نه قتال. قتال یک گوشه‌ای از جهاد است. جهاد یعنی حضور در میدان با مجاهدت، با تلاش، با هدف و با ایمان؛ این می‌شود جهاد. لذا «جاهدوا بأموالکم و أنفسکم فی سبیل‌الله»؛ جهاد با نفس، جهاد با مال. جهاد با نفس کجاست؟ فقط به این است که توی میدان جنگ برویم و جانمان را کف دست بگیریم؛ نه، یکی از انواع جهاد با نفس هم این است که شما شب تا صبح را روی یک پروژه تحقیقاتی صرف کنید و گذر ساعات را نفهمید. جهاد با نفس این است که از تفریحتان بزنید، از آسایش جسمانتان بزنید، از فلان کار پریول و پردرآمد - به قول فرنگی‌ها پولساز - بزنید و تو این محیط علمی و تحقیقی و پژوهشی صرف وقت کنید تا یک حقیقت زنده علمی را به‌دست بیاورید و مثل دسته گل به جامعه‌تان تقدیم کنید؛ جهاد با نفس این است. یک قسمت کوچکی هم جهاد با مال است.» (بیانات در دیدار با بسیجیان، 89.4.2)

مطابق با این دیدگاه که برگرفته از مبانی و معارف دینی ماست، جهاد فرهنگ و روحیه حاکم بر کلیه عرصه‌ها و ارکان زندگی بوده و هیچ عرصه‌ای را نمی‌توان بی‌نیاز از روحیه جهادی تصور کرد. در جامعه‌ای که به دنبال تحقق حیات طیبه اسلامی است و هدف نهایی خود را عینیت بخشیدن به آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی قرار داده است، مطمئناً فرهنگ و راهنمای حرکت نمی‌تواند چیزی جز روحیه و فرهنگ جهادی باشد. فرهنگ جهادی همانگونه که مولای متقیان می‌فرماید، مایه عزت اسلام و مسلمین است: «فَرَضَ اللَّهُ... الْجِهَادَ عِزًّا لِلْإِسْلَامِ؛ خداوند... جهاد را برای عزت و سربلندی اسلام واجب فرمود.» (نهج‌البلاغه، حکمت 252)

رهبر معظم انقلاب بر مبنای فرهنگ اسلامی، روحیه و فرهنگ جهادی را به منزله نوعی روحیه و فرهنگ مبارزه‌جویی و کنشگری آگاهانه معنا و تفسیر می‌کنند؛ معنایی که هم در فرهنگ اسلامی و شیعی و هم در فرهنگ و زمینه‌های انقلابی و ملی ما مصادیق فراوانی برای آن می‌توان برشمرد. مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرماید: «معیار جهاد شمشیر و میدان جنگ نیست؛ معیار جهاد همان چیزی است که امروز در زبان فارسی ما در کلمه مبارزه وجود دارد. فلانی آدم مبارزی است.»

فلانی آدم مبارزی نیست. نویسنده مبارز، نویسنده غیرمبارز. عالم مبارز، عالم غیرمبارز. دانشجوی مبارز و طلبه مبارز، دانشجوی غیرمبارز و طلبه غیرمبارز. جامعه مبارز و جامعه غیرمبارز. پس جهاد یعنی مبارزه.» (بیانات رهبر معظم انقلاب در شروع درس خارج فقه 73.6.20) ایشان در جایی دیگر نیز به تشریح مفهوم جهاد به مثابه مبارزه می‌پردازند: «جهاد در زبان عربی عیناً به همین معناست یعنی مبارزه. جهاد در قرآن و حدیث هم به همین معناست. همه جا به معنای جنگ مسلحانه نیست.» (بیانات رهبر معظم انقلاب، 83.4.17) چنین معنایی از جهاد را به خوبی می‌توان در سیره علوی مشاهده کرد. امیرالمومنین (ع) در این باره می‌فرماید: «جاهدوا فی سبیل‌الله بآیدیکم فإن لم تقدروا فجاهدوا بألسنتیکم فإن لم تقدروا فجاهدوا بقلوبیکم؛ در راه خدا با دست‌های خود جهاد کنید، اگر نتوانستید با زبان‌های خود و اگر باز هم نتوانستید با قلب خود جهاد کنید.» (بحارالانوار، ج100، ص49، ح23)

مدیریت جهادی؛ حل‌المسائل کشور

رهبر معظم انقلاب در دیدار سال گذشته با مسئولان مدیریت شهری تهران، با تأکید بر نقش روحیه و مدیریت جهادی در پیشرفت‌های شهری تهران، مدیریت جهادی را در ابعادی وسیع‌تر، تنها راه برون‌رفت از مسائل کنونی کشور و رفع تهدیدات دشمنان عنوان کرده بودند: «اگر مدیریت جهادی یا همان کار و تلاش با نیت الهی و مبتنی بر علم و درایت حاکم باشد، مشکلات کشور، در شرایط کنونی فشارهای خباثت‌آمیز قدرت‌های جهانی و در شرایط دیگر، قابل حل است و کشور حرکت رو به جلو را ادامه خواهد داد.» (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با مسئولان مدیریت شهری تهران، 1392.10.23) مبتنی بر این دیدگاه کار و تلاش، نیت الهی و علم و درایت را باید 3 ضلع اصلی مدیریت جهادی از منظر مقام معظم رهبری عنوان کرد.

مدیریت جهادی در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب در حکم الگوی مطلوب مدیریتی برای نظام اسلامی است؛ الگویی که قابلیت‌های لازم برای تحقق اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی را دارا بوده و واجد آن توانایی‌ها و ارزش‌هایی است که از یک نظام مدیریتی کارآمد اسلامی انتظار داریم. این الگوی مدیریتی در تعامل و هماهنگی کامل با الگوها و اسناد بالادستی نظام جمهوری اسلامی نظیر سند چشم‌انداز توسعه و الگوی اسلامی و ایرانی پیشرفت مطرح شده و در همین راستا نیز قابل بررسی و تبیین است. الگوی مدیریتی جهادی در این دیدگاه، همان کارگزار اجرایی کارآمدی است که تحقق آرمان‌ها و اهداف بلندمدت نظام اسلامی در گرو حاکمیت این الگو بر ساختار اداری و اجرایی نظام اسلامی و التزام عملی همه مسئولان نظام به آن و اهتمام جدی در جهت تحقق آن است.